

УДК 353.5

Г. О. Коваленко

кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Уманського національного університету садівництва

О. П. Василенко

кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
доцент кафедри публічного управління та адміністрування
Уманського національного університету садівництва

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У статті проведено аналіз чинних програм розвитку сільських територій на основі кооперативного руху. Визначено, що розвиток сільських територій є пріоритетним напрямом реформування економіки України. Зазначено, що розвиток кооперативного руху відіграє одну з вирішальних ролей у становленні ринкових відносин на селі. Встановлено, що одним з головних напрямів підвищення ролі кооперативів у розвитку сільських територій є вдосконалення державної підтримки регіонально розвитку. Розроблено основні засади підтримки та розвитку обслуговуючої кооперації на державному рівні. Надано практичні пропозиції щодо напрямів політики реалізації програм розвитку сільських територій.

Ключові слова: державна підтримка, сільська територія, комплексний розвиток, програма розвитку, стратегія, обслуговуюча кооперація.

Постановка проблеми. Розвиток сільських територій є одним із нагальних питань, що висвітлюється у соціальному контексті становлення країни, розміщення продуктивних сил, вирівнювання умов життя населення тощо. За наявних трансформаційних перетворень у сферах економічної, соціальної, суспільної і політичної діяльності велика роль належить кооперативному руху, який проявляється у формі різних кооперативних об'єднань і організацій. У секторі економіки обслуговуюча кооперація має пріоритетне значення серед інших видів кооперації в Україні і на сучасному етапі відіграє одну з вирішальних ролей у становленні ринкових відносин на селі. Зважаючи на вказане, кооперація, зокрема обслуговуюча, є об'єднувальною силою в Україні, насамперед у сфері сільського господарства та соціально-економічного розвитку сільських територій.

Відтак дослідження теоретичних і практичних питань щодо розвитку кооператив-

ного руху за сучасних умов господарювання, а також аналіз напрямів підвищення його ефективності є актуальною проблемою, що і стало причиною вибору теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню економічних питань щодо розвитку сільських територій, становлення і поширення кооперації у сільській місцевості присвячено роботи таких науковців: Е.А. Голубєва [14], С.В. Голубєва [14], І.В. Гончарук [5], В.В. Зіновчук [4], Г.М. Калетнік [5], М.А. Крутько [7], Г.В. Фінашиної [10], В.М. Ціхановської [12], Т.І. Чернопищук [13], М.Л. Яшиної [14] та інших. У розвідках указаних учених по-різному висвітлено питання становлення кооперативного руху в окремих галузях сільського господарства, досліджено засади його формування і функціонування, проведено аналіз світового досвіду та можливість його використання у сільськогосподарській галузі. Однак окремі аспекти, що стосуються аналізу реалізації державних та місцевих програм розвитку сільських територій на основі коопера-

тивного руху, висвітлено недостатньо, що зумовлює актуальність і необхідність подальших досліджень у вказаному напрямі.

Мета статті – проаналізувати програми розвитку сільських територій на основі кооперативного руху.

Виклад основного матеріалу. Розвиток сільських територій є пріоритетним напрямом реформування економіки України. Створення та функціонування громадських, професійних, неприбуткових організацій, діяльність яких спрямована на розв'язання соціально-економічних проблем сільських територій, набуває особливого значення. Чільне місце серед цих організацій посідають обслуговуючі кооперативи.

Поняття «кооперація» виникло від латинського слова «cooperatio» – співпраця. У широкому сенсі під кооперацією розуміють будь-яку спільну діяльність, «форму організації праці, що здійснюється для підвищення її продуктивності шляхом об'єднання працівників для їх узгодженої взаємодії», «універсальну форму організації спільного або взаємоузгодженого виробництва» [4], «один зі способів організації комерційної та некомерційної діяльності громадян» [5, с. 7]. Кооперація як організаційно-виробнича система є «формою організації фізичних і юридичних осіб, які добровільно об'єднали на пайовій основі належні їм ресурси для реалізації своїх господарських інтересів і водночас для досягнення загальних цілей» [10].

Кооперативна форма організації діяльності дає змогу впорядкувати спільну роботу таким чином, щоб її члени мали можливість спільно вирішувати наявні проблеми і сприяти задоволенню нагальних потреб, не втрачаючи при цьому своєї ділової, економічної та юридичної незалежності. Обслуговуюча кооперація є найважливішим фактором сталого розвитку сільських територій, будучи сполучною ланкою між заходами державного впливу на соціальний розвиток села і самими сільськими жителями з їхніми традиціями, уміннями та прагненнями. Не можемо не згадати і про геополітичне значення кооперації на селі, яка відіграє важливу роль у збереженні населення на сільських територіях та попередженні економічного занепаду деяких регіонів країни.

На сьогодні кооперативний сектор аграрної економіки в Україні долає стадію транзитивних змін [13, с. 27]. Проте, на думку В.М. Ціхановської, характерною рисою сільськогосподарської кооперації, що вирізняє її серед інших способів співпраці суб'єктів господарської діяльності, є довгостроковий і стійкий характер кооперативних зв'язків і відносин. Ці ознаки повною мірою характерні і для наявних в економічній практиці відносин квазікооперації [12, с. 32]. Розвиток обслуговуючої кооперації є важливим напрямом для підтримки сільських територій. Обслуговуючі кооперативи (крім кредитних) стали стрімко розвиватися в момент реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р. [1], у рамках якої їм почала надаватися бюджетна підтримка у формі відшкодування відсоткової ставки за кредитами і позиками з місцевого і регіональних бюджетів.

Створення та діяльність обслуговуючих кооперативів протягом останніх років відбувається з певною динамікою зростання (Рис. 1). Так, наприклад, якщо у 2009 р. обслуговуючих кооперативів було 496 од., то 2010 р. їх нараховувалося 645 од., у 2011 р. відбувся спад до 583 од., а у 2012 р. знову відбулося зростання до 774 од.

Згідно з Пояснювальною запискою до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо становлення і розвитку сільськогосподарської кооперації та її державної підтримки» станом на 1 січня 2017 р. обслуговуючих кооперативів зареєстровано 1 097 одиниць, причому з їх загальної кількості здійснюють господарську діяльність лише 589 одиниць, з яких переробні – 25, заготівельно-збутові – 149, постачальницькі – 16, з надання інших послуг – 101 та багатофункціональні – 298 [2; 3]. Найбільше кооперативів у Житомирській (105), Вінницькій (84), Івано-Франківській (71) і Полтавській (51) областях. Найменше – у Чернігівській (27) і Волинській (11) областях. Деякі регіони демонструють зацікавленість у розвитку кооперації на селі, внаслідок чого кількість обслуговуючих кооперативів зросла, зокрема у Черкаській області –

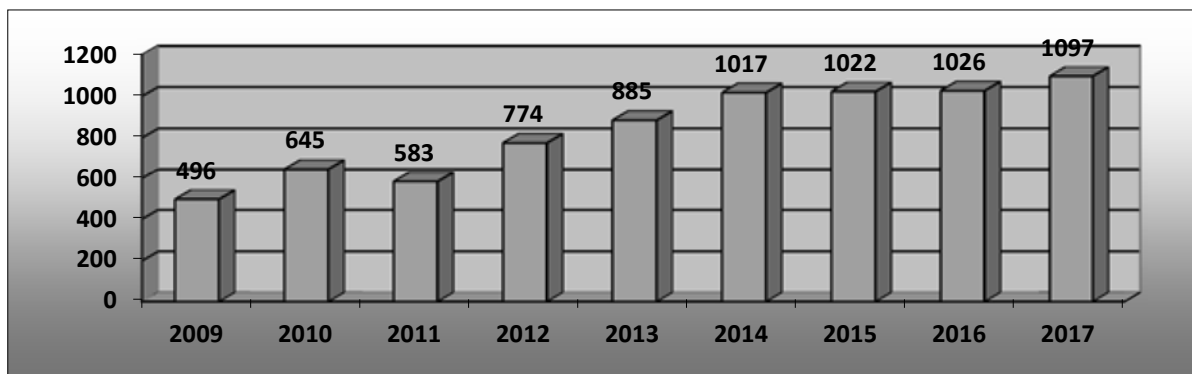

Рис. 1. Динаміка розвитку обслуговуючих кооперативів в Україні у період 2009–2017 рр.
Джерело: складено автором за даними [2; 3]

Рис. 2. Основні засади підтримки та розвитку обслуговуючої кооперації на державному рівні
Джерело: побудовано автором

на 24 одиниці, у Полтавській області – на 16 одиниць [3].

Одним з основних напрямів підвищення ролі кооперативів у розвитку сільських територій є вдосконалення державної підтримки. Вона повинна будуватися на певних принципах (Рис. 2). Різна спрямованість державної підтримки передбачає фінансову, організаційну, навчально-методичну та консультаційну підтримку розвитку системи кооперації. Багаторівневність включає регіональну, обласну і місцеву підтримку. Комплексність повинна передбачити взаємозв'язок програм, які спрямовані на розвиток кооперації і сільських територій. Поетапність відповідає за різні форми і методи підтримки на початковому і подальших етапах організації кооперативної системи. Соціальне спрямування передбачає потребу в наданні державної допомоги в реалізації кооперативами соціальних механізмів. Регіональна пріоритетність розподіляє найбільш необхідні для регіону напрями соціально-економічного розвитку. Інфраструктурна забезпеченість – це створення і розвиток навчальних та консультаційних центрів.

Очевидно, що без достатньої матеріально-технічної бази і в умовах усе більшої конкуренції з великими ринковими інтеграторами розвиватися кооперативам украй важко. Вони потребують підтримки держави на різних рівнях: державному, регіональному і місцевому. На жаль, важливість розвитку сільськогосподарської кооперації багато в чому недооцінюється державою. Ці кооперативи отримують мізерну частку державної підтримки в рамках Державної цільової програми розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 р. [1].

За 2012–2017 рр. по Україні загальний обсяг кредитів, наданих сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам, становить 215 988 млн грн, зокрема у 2012 р. – 63 774 млн грн, у 2013 р. – 60 623 млн грн, у 2014 р. – 57 975 млн грн, у 2015 р. – 16 682 млн грн, у 2016 р. – 10 700 млн грн, у 2017 р. – 6 234 млн грн [2; 6]. Але, на жаль, обсяг підтримки істотно знизився і останніми роками становить лише 15% від загальної за шість років підтримки. У 2016–2017 рр. державна підтримка розвитку сільськогосподар-

ської обслуговуючої кооперації у формі субсидування надана восьми областям (Полтавській, Вінницькій, Чернігівській, Кіровоградській, Житомирській, Одеській, Дніпропетровській та Хмельницькій) шляхом співфінансування їхніх економічно обґрунтованих регіональних програм розвитку господарства області, які передбачають реалізацію заходів щодо розвитку сільськогосподарської кооперації.

Проведеним аналізом програм розвитку сільських територій встановлено, що їхніми ключовими пунктами є такі: надання організаційної підтримки під час створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів; поліпшення матеріально-технічної бази згаданих кооперативів; сприяння розвитку та функціонуванню сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів; підвищення рівня добробуту і зайнятості сільського населення [9]; підтримка інвестиційної діяльності шляхом участі у виставкових заходах та поширенні передового досвіду аграрних підприємств і трудових колективів сільськогосподарської галузі; розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації; підтримка сільськогосподарської дорадчої діяльності [8].

Так, наприклад, Програмою підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів Чернігівської області на 2017–2021 рр. на реалізацію указаної Програми передбачено виділення 3 125,0 тис. грн з обласного бюджету та 625,0 тис. грн із коштів членів сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Формування мережі таких кооперативів Чернігівської області стримується через слабку матеріальну базу, відсутність кваліфікованих кадрів – організаторів кооперативного руху, недостатню обізнаність селян у перевагах об'єднання зусиль на умовах кооперації для подальшого розвитку і відсутність будь-якої державної підтримки. Як наслідок, в області діє незначна кількість сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Як правило, вони створені за допомогою міжнародних проектів підтримки.

Станом на 1 липня 2017 р. в Чернігівській області зареєстровано 27 сільськогосподарських обслуговуючих коопера-

тив, з яких фактично діють лише 12, або 44% від зареєстрованих. Є позитивні приклади діяльності таких структур, зокрема сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи «Калина» (с. Кукшин, Ніжинський район), «Імені Олександра Кодакова» (м. Батулин, Бахмацький район) та інші.

Як результат реалізації Програми очікується створення в області 20 нових та зміцнення матеріально-технічної бази наявних сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, створення 80 додаткових робочих місць.

Полтавська область досягла певних успіхів у розвитку обслуговуючої кооперації. У регіоні діє Центр розвитку кооперації. Його робота полягає у підготовці фахівців для кооперативів, розробці методичних матеріалів за етапами створення і моделювання кооперативів, роз'ясненні законодавства і банківської нормативно-правової бази, підготовці типових документів для реєстрації кооперативів та рекламних проспектів про державну підтримку.

У згаданій області затверджено Програму розвитку та підтримки аграрного комплексу Полтавщини за пріоритетними напрямками на період до 2020 р. [8]. Головною метою цієї Програми є «підтримка зайнятості сільського населення, створення додаткових можливостей для зростання доходів індивідуальних домогосподарств, малого та середнього аграрного бізнесу, поліпшення розвитку села та якості життя в сільській місцевості». Основними цілями програми визначено такі: сприяння розвитку та функціонуванню сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів; створення показових сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів за різними напрямками діяльності, що будуть демонстраційними під час створення аналогічних кооперативів у області.

Завдання зазначеної Програми полягають у поліпшенні матеріально-технічної бази сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, наданні організаційної підтримки під час створення аналізованих кооперативів, стимулюванні процесів самоорганізації сільськогосподарських товаровиробників усіх форм власності на кооперативних принципах, у підвищенні доходів сільського населення.

Ключовими заходами реалізації вищезгаданої Програми є: організація інформаційно-роз'яснювальної роботи серед членів особистих селянських господарств про конкурентні переваги провадження їхньої діяльності у складі таких кооперативів; стимулювання створення нових, відновлення діяльності зареєстрованих неробочих та підтримка робочих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів шляхом компенсації 90% вартості сільськогосподарської техніки, обладнання та устаткування, але не більше ніж 600 тис. грн, за умови співфінансування 40% – з обласного бюджету, 50% – з місцевих бюджетів та/або інших джерел і 10% – із коштів членів сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів із поступовим зменшенням частки обласного бюджету до 20%; надання дорадчих послуг сільському населенню з питань розвитку і функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів; висвітлення у регіональних засобах масової інформації позитивного досвіду діяльності різних видів обслуговуючих кооперативів, поширення ідей кооперативного руху.

Основними результатами виконання Програми мають стати: підвищення рівня знань з основ кооперації та переваг функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у області; створення та облаштування 25 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів за різними напрямками діяльності, що надалі будуть демонстраційними під час створення аналогічних кооперативів у Полтавській області; створення 100 додаткових робочих місць.

Указаний напрям Програми дотримуватиметься за рахунок коштів співфінансування обласного та місцевих бюджетів,

організацій-донорів, членів сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів протягом 2016–2020 рр. Розрахунок загальної потреби в коштах становить 15,0 млн грн, зокрема з обласного бюджету – 4,68 млн грн, з місцевих бюджетів та/або інших джерел – 8,82 млн грн, із коштів членів кооперативів – 1,5 млн грн (Таблиця 1).

Нині в Полтавській області триває робота з відновлення діяльності та створення нових сільськогосподарських кооперативів. Станом на 1 січня 2018 р. зареєстровано 51 сільськогосподарський обслуговуючий кооператив [8]. У 2017 р. завдяки впровадженню Програми розвитку та підтримки аграрного комплексу Полтавщини за пріоритетними напрямками на період до 2020 р. було зареєстровано 6 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Зараз вони формують матеріально-технічну базу, наймають працівників і розпочинають свою діяльність. Сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи надають від 2 до 6 робочих місць, використовуватимуть офіційно найману працю з виплатою відповідних податків у місцеві бюджети.

У 2016–2017 рр. у Програмі взяли участь 8 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, яким надано кошти з обласного бюджету в сумі 1 282,63 тис. грн та залучено з місцевих бюджетів та інших джерел 1 603,29 тис. грн. За рахунок цих коштів сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи придбали сільськогосподарську техніку, обладнання та устаткування. На території області Полтавська обласна сільськогосподарська дорадча служба проводить навчальні семінари та надає консультації головам сільських рад, сільському населенню, членам фермерських

Таблиця 1

Фінансове забезпечення напрямку Програми

Джерела фінансування	Обсяг фінансування, млн грн	Етапи виконання Програми, млн грн				
		роки				
		2016	2017	2018	2019	2020
Обласний бюджет	4,68	0,96	1,20	0,90	0,90	0,72
Місцеві бюджети та/або інші джерела	8,82	1,20	1,50	1,80	1,80	2,52
Кошти членів СОК	1,50	0,24	0,30	0,30	0,30	0,36
Разом	15,00	2,40	3,00	3,00	3,00	3,60

Джерело: складено автором за [8]

і особистих селянських господарств із питань організації та функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.

Згідно з Регіональною цільовою програмою «Власний дім» на 2017–2021 рр. у Полтавській області [11] відповідно до Указу Президента України «Про заходи щодо підтримки індивідуального житлового будівництва на селі» від 27 березня 1998 р. № 222 передбачено створення кооперативного кредитного Фонду підтримки індивідуального житлового будівництва на селі для побудови житла сільському населенню. Програма Фонду є головним засобом підтримки індивідуального житлового будівництва на селі, яка формує механізм кредитування фізичних осіб для спорудження, придбання та інженерного облаштування індивідуальних житлових будинків.

Реалізація згаданої Програми має пріоритетне місце серед заходів із розвитку соціальної сфери села. Програма дасть можливість поліпшити умови проживання селян шляхом надання їм довгострокових пільгових кредитів, сприятиме будівництву житла за економічними проектами з використанням енергозберігальних технологій і матеріалів.

Джерела надходжень до Фонду підтримки індивідуального житлового будівництва на селі формуються за рахунок коштів: державного бюджету, передбачених на реалізацію цієї Програми; обласного бюджету, передбачених на реалізацію цієї Програми; районних бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування, передбачених на впровадження цієї Програми та відповідних місцевих програм; інших джерел для надання кредитів сільським жителям Полтавської області (приватні підприємці, товариства та інші).

Щоб задовольнити першочергові потреби сільського населення для будівництва, добудови (реконструкції), придбання житла, спорудження (реконструкції) інженерних мереж (газо-, водо-, тепло-, енергопостачання) садиб відповідно до Програми, за рахунок бюджетів усіх рівнів та інших джерел прогнозовано виділення 88,4 млн грн, зокрема: 2017 р. – 16,0 млн грн, 2018 р. – 16,4 млн грн, 2019 р. – 17,6 млн грн,

2020 р. – 18,4 млн грн, 2021 р. – 20,0 млн грн [11].

За рахунок кредитів, наданих із бюджетів усіх рівнів та інших джерел, що будуть спрямовані на виконання згаданої Програми, зможуть поліпшити житлові умови понад 525 сільських сімей, побудувати та добудувати (реконструювати) 108 будинків загальною площею 7,0 тис. м², придбати на вторинному ринку 317 будинків, провести та реконструювати інженерні мережі (газо-, водо-, тепло-, енергопостачання) у 100 сільських садибах.

Реалізація Регіональної цільової програми «Власний дім» поліпшить демографічну ситуацію та сприятиме працевлаштуванню населення на сільських територіях області, змінить структуру жителів села за віком (закріпить молодь у сільській місцевості), підвищить авторитет органів місцевого самоврядування серед населення.

Висновки і пропозиції. Розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в Україні є складною соціально-економічною проблемою. Її розв'язання неможливе без чіткого розуміння суті та принципів кооперативних організацій, без розбудови кооперації на селі як складової частини економічної політики держави, створення відповідної законодавчої бази і вживання необхідних організаційних заходів. Разом із тим дослідження підтверджують своєчасність, необхідність та перспективність розвитку обслуговуючої сільськогосподарської кооперації як дієвого механізму стимулювання розвитку українського села.

На нашу думку, відповідного розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації можливо досягти за допомогою таких підходів: надання фінансової підтримки обслуговуючим кооперативам для формування матеріальної бази; відшкодування витрат за відсотками, що сплачуються за залученими кредитами і позиками (незалежно від терміну та включаючи підтримку залучення коштів сільськогосподарськими обслуговуючими кредитними кооперативами); відшкодування учасникам сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів частини витрат на утримання цих кооперативів; відшкодування учасникам сільськогосподарських кредитних обслуговуючих кооперативів частини

обов'язкового пайового внеску, що сплачується до кооперативу; напрями підтримки кооперативного розвитку повинні визначатися самим сільським населенням, а розподіл коштів варто здійснювати, наприклад, через конкурси та інші сільські ініціативи; сталий розвиток сільських територій має будуватися на основі підвищення якості життя мешканців села.

Список використаної літератури:

1. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 р., затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF#n11>.
2. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/17/Arch_vrd_zb.htm.
3. Динаміка зареєстрованих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів // Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <http://minagro.gov.ua>.
4. Зіновчук В.В. Організаційно-правові засади становлення сільськогосподарської кооперації в Україні. Вісник БУМіБ. 2014. № 3 (27). Т. 2. URL: http://znau.edu.ua/visnik/2014_1_2/index.htm.
5. Калетнік Г.М., Гончарук І.В. Складники розвитку сільських територій та моделі аграрного підприємництва і кооперації. Збірник матеріалів наук. конф. і навч.-практ. семінару «Розвиток малого і середнього підприємництва та кооперації на селі. Проблеми та перспективи». Вінниця, 2015. С. 5–13.
6. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектора економіки на період до 2020 р. URL: <http://minagro.gov.ua/ark?nid=16822>.
7. Крутько М.А. Стан та етапи розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Вісник Харківського національного технічного університету сільськогосподарства імені Петра Василенка. 2014. Вип. 149. С. 202–207. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vkhdtusg_2014_149_31.
8. Програма розвитку та підтримки аграрного комплексу Полтавщини за пріоритетними напрямками на період до 2020 р. URL: <http://www.oblrada.pl.ua/ses/7/18/552.pdf>.
9. Програма підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів Чернігівської області на 2017–2021 рр. URL: <https://chor.gov.ua/zv-yazki-z-gromadskisty/tem/4707-pro-prohamu-pidtrymky-rozvytku-silskohospodarskykh-obsluhovuiuch>.
10. Фінашина Г.В. Економічна оцінка досконалості механізму сільськогосподарської кооперації. Вісник Харківського НАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки». 2011. № 5. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua>.
11. Цільова регіональна програма «Власний дім» на 2017–2021 рр. URL: http://adm-pl.gov.ua/sites/default/files/poect_vlasnuy_dim_20171215.pdf.
12. Ціхановська В.М. Сучасний стан та проблеми розвитку кооперативного руху в Україні. Продовольчі ресурси. Серія «Економічні науки». 2015. № 4. С. 31–37.
13. Чернопищук Т.І. Кооперативний рух як фактор стабільного розвитку аграрного сектора економіки. Збірник матеріалів наук. конф. і навч.-практ. семінару «Розвиток малого і середнього підприємництва та кооперації на селі. Проблеми та перспективи». Вінниця, 2015. С. 26–35.
14. Яшина М.Л., Голубева Е.А., Голубев С.В. Развитие сельских территорий: состояние, проблемы и зарубежные подходы. Экономика, труд, управление в сельском хозяйстве. 2014. № 3 (20). С. 87–89.

Коваленко Г. О., Василенко О. П. Государственная поддержка развития сельских территорий

В статье проведен анализ действующих программ развития сельских территорий на основе кооперативного движения. Определено, что развитие сельских территорий является приоритетным направлением реформирования экономики Украины. Отмечено, что развитие кооперативного движения играет одну из решающих ролей в становлении рыночных отношений на селе. Установлено, что одним из главных направлений повышения роли кооперативов в развитии сельских территорий является совершенствование государственной поддержки регионального развития. Разработаны основные принципы поддержки и развития обслуживающей кооперации на государственном уровне. Даны практические предложения по направлениям политики реализации программ развития сельских территорий.

Ключевые слова: государственная поддержка, сельская территория, комплексное развитие, программа развития, стратегия, обслуживающая кооперация.

Kovalenko G., Vasylenko O. State support for development of rural areas

In article analyzes the development programs of rural areas, which are now operating, on the basis of the cooperative movement. It is determined that the development of rural areas is a priority for reforming the economy of Ukraine. Indicated the development of the cooperative movement plays a decisive role in the development of market relations in rural areas. It has been established that one of the main directions of increasing the role of cooperatives in the development of rural territories is the improvement of state support for regional development. The basic principles of support and development of service cooperation at the state level have been developed. Are proposed practical on the policy directions for the implementation of rural development programs.

Key words: *state support, rural territory, integrated development, development program, strategy, service cooperation.*